

Haastattelu ja kuvat: Pekka Lehtonen

Kari Rantalainen

MAANMITTAUSALAN MONIOTTELIJA

Vanhan ajattelun mukaan tehdään pitkä työura samassa työpaikassa. Nykyään korostetaan tarvetta asennoitua siihen, että työ ja työntajat voivat vaihtua pitkin matkaa. Vaikka tuntuukin siltä, että Kari Rantalainen olisi työskennellyt vanhan mallin mukaan, keskustelu osoittaa, että hän on pitkin uraansa liikkunut nykymallin mukaan eri tehtävissä ja työnantajilla – mutta toisaalta koko ajan maanmittauksen ytimessä.

TAPASIMME MAANMITTAUSLAITOKSEN ARKISTOSSA

Jyväskylässä Arto ja Ari Sipisen suunnittelemissa arkkitehtonisesti vaikuttavassa ja funkis-tyyliseltä tuntuvassa rakennuksessa. Rakennus valmistui vuonna 2005. Rakennuksen sisätilaa hallitsee 3-kerroksinen aula, jota työtilat kiertävät kuin parvekkeilla. Itse asiakirja-arkistot ovat osittain maan alla ja kaikkiaan neljässä kerroksessa, 15 hyllykilometriä, kuten myöhemmin ilmenee. Kari on arkiston johtava asiantuntija.

Maanmittaustoimistojen arkistot piti koota uuteen rakennukseen vuoden 2005 alussa. Sitten syttyi yläkatossa tulipalo, jonka vaikutukset jäivät suuruudesta huolimatta onneksi rajallisiksi – kiitos palomiesten taitavuuden – mutta arkiston avaaminen tietysti viivästyi vapunseutuun.

Kari kertoo, kuinka Hämeen arkistot oli ehditty jo pakata ja lastata Jyväskylään siirtoa varten. Asiakirjat ja kartat olivat järjestyksessä – eihän meneillään ollut mikään sote-uudistus – ja lisäksi arkistopalvelu voitiin hoitaa myös ylimääräisen remontinajan.

JYVÄSKYLÄ – KOTI- JA TYÖPAIKKA

Kari on jyväskyläläinen, ja kotikaupungissa ovat myös työt pysyneet. Maanmittausalalle hän lähti Jyväskylän Keskusammattikoulun kartoittajalinjan kautta. Myöhemmin hän toimi myös opettajana samassa opinahjossa.

Ensimmäinen vakituinen työpaikka kartoittajalle löytyi vuonna 1981 Taito Peltosen johtamasta Jyväskylän maanmittaustoimistosta: kesät mitattiin ja talvet valmisteltiin toimitusasiakirjoja. Työalueena olivat lähinnä Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti.

Parin vuoden kuluttua Kari hakeutui Mikkelin Teknilliseen koulun ja valmistui maanmittausteknikoksi. Hän palasi maanmittaustoimistoon vuonna 1986, mutta kiinteistötehtäviin suuntautuneelle

”Vuonna 2005 Jyväskylään saapui 11 täysperävaunullista arkistotavaraa 12 paikkakunnalta.”

insinöörille ei löytynyt kenttämiehen virkaa ja niinpä hän ”joutui” tilaustehtäviin maanmittaustoimiston kaavoitusyksikköön – laitoshan toimi kaavoituksen ja kaavamittausten konsulttina 1990-luvun taitteeseen. Kari teki kaavoituskartoituksia ja paalutuksia.

Koneiden kanssa seurustelu alkoi väsyttää ja takymetrin takaa avautui mahdollisuus siirtyä kiinteistötehtäviin. Aika sattui 1980-luvun lopun talouden huippuvuosiin ja suhdanne heijastui omakotitonttien ja loma-asuntotonttien kysyntään ja toimituksiin Päijänteen rannoilla ja Jyväskylän läheisyydessä ennen näkemättömästi.

Ammattikoulun ajalta Karilla oli säilynyt yhteys kouluun ja hän kuljetteli oppilaita vapaaehtoisesti mukanaan toimituksissa. ”Käytännön työ opettaa eniten: apumiehinä oppivat oikeita töitä.” Siihen aikaan harjoittelu ei kuulunut opetusohjelmaan. Haastattelijan mielestä mallikas menettely!

Jyväskylän ammattioppilaitoksessa tuli tuntiopettajan paikka auki 1988 ja Kari saattoi toimia tuntiopettajana oman toimen ohella. Vuoden 1992 alusta hän toimi päätoimisena opettajana.

Vuonna 1993 Kari päätti opiskella insinööriksi Mikkelin Ammattikorkeakoulussa ja ajatuksena oli jatkaa opettajan töitä. Siihen saumaan sattui kuitenkin keskiasteen oppilaitosten alasajo ja ajatukset muuttuivat. Kari palasi takaisin maanmittaustoimistoon. Lopputyön hän teki lohkomisprosessin kehittämisestä, jossa kehitettiin ns. yhden miehen toimitusta, joita tänä päivänä tehdään.

AMMATTIYHDISTYKSIÄ JA EDUNVALVONTAA

Ehkäpä nämä käänteet saivat Karin kiinnostumaan myös edunvalvonnasta ja siitä sukeutuikin yksi hänen työelämäänsä leimaava osa. Hän on toiminut useissa tehtävissä ja useissa järjestöissä, joiden mutkikkaaseen järjestöverkkoon on kuulijan vaara sotkeutua. Vuonna 1995 hänestä tuli Valtion Maanmittausalan ammattikorkeakoulu- ja Opistotekniset VMT ry:n sihteeri ja hallituksen jäsen, ja vuonna 1997 VMT:n puheenjohtaja ja myös juuri hiljattain uudistetun MAKL:n (Maanmittausalan ammattikorkeakoulu- ja opistoteknisten Liitto) hallituksen jäsen. Sitten Maanmittauslaitoksen tekniset mukaan lukien Kartta-alan virkailijat ja atk-väki koottiin yhteisen järjestöön MATE:en (Maanmittausalan tekniset ry). Siinäkin osui kohdalle ennen pitkää hallituksen puheenjohtajuus. Tie johti edelleen kattojärjestöön TTT ry:n (Tekniikan ja tiedon toimihenkilöt) hallitukseen ja edelleen Pardiaan, joka oli STTK:n julkissektorin yhdistys, omaa sukua STTK-J.

Tällä kokemuksella ja statuksella oli luonnollista, että Kari valittiin myös Maanmittauslaitoksen yt-neuvottelukuntaan ja laitoksen johtoryhmään.

”Edunvalvontatyötä tuli tehtyä yli 10 vuotta. Nämä tehtävät antoivat aika perusteellisen kokonaiskuvan Maanmittauslaitoksen johtamisesta ja toiminnasta”, Kari arvioi.

Samalla jatkui myös toimitusten teko, mutta jälleen poltteli halu uudensuuntaisiin tehtäviin. Kari siirtyikin perustoimituksista arviointitoimituksiin **Ylisen Pekan** tiimiin ja paneutui alueellisiin yksityistietoimituksiin. Ne olivat uusi toimitusmuoto ja olivat varsinkin

työläitä. Niihin sisältyi paljon mm. arkistotutkimuksia – ikään kuin viitoittamassa suuntaa seuraavaan työhön.

MAANMITTAUSLAITOKSEN ARKISTOSTA UUSI KÄÄNNE

Samaan aikaan oltiin perustamassa Maanmittauslaitoksen keskusarkistoa Jyväskylään. Hanketta veti johtaja **Marja Rantala**. Kari valittiin asiakaspalvelupäälliköksi vuonna 2003 ja hänen piti ensimmäisenä tehtävänäan miettiä asiakaspalvelun prosessi: kuinka sähköisellä arkistolla palvellaan maanmittauslaitoksen eri toimipisteistä tulevia asiakkaiden tilauksia ja toisaalta Maakunta-arkiston kautta syntyvää kysyntää. Arkistossahan ei ole enää suoranaista asiakaspalvelua. Toinen tehtävä oli sähköisen arkiston (ARKKI) käyttöönottoprojektin päällikkyyks. Affecto tuotti järjestelmän, ja toiminnan kokonaisuutta mietittiin työryhmänä, johon kuuluivat Marja Rantala (kokonaisvastuu), **Miina Pelkonen** (fyysiset arkistot ja arkistosiirrot), **Jukka Mikkonen** (sähköinen arkistojärjestelmä ja skannausprosessi), **Pirkko Nurminen** (konservointi ja arkistoluettelot) ja Kari Rantalainen (tietopalvelu ja sähköisen arkiston käyttökoulutus).

ARKISTOJEN KOKOAMINEN – VALTAISA TYÖ

Vuonna 2005 Jyväskylään saapui 11 täysperävaunullista arkistotavaraa 12 paikkakunnalta. Ennen tätä oli arkistossa tapahtunut mainittu tulipalo ja Hämeestä oli jo rekkalasti tullut. Maanmittaustoimiston tiloista, Taulumäen kirkon vieressä, tyhjennettiin pommisuoja, jonne sijoitettiin ne karttarullakot, jotka eivät arkistoon mahtuneet. Asiakirjat sijoitettiin väliaikaisesti Jyväskylän Maakunta-arkistoon. Arkistokeskuksen henkilökunta joutui sitten kaivamaan tilattuja aineistoja molemmissa paikoissa.

Arkistossa ja maanmittaustoimitusten tuotannossa ryhdyttiin skannaamaan asiakirjoja sähköiseen ARKKI:in. Maanmittaustoimitot olivat laatineet listat niistä kartoista ja asiakirjoista, joita tuotannossa tarvittiin. Siitä syntyi suunnitelmallisen skannauksen perusta ja pohjaa arkistostrategialle, jonka toteuttaminen sittemmin kirjaamisasioiden siirtymisen myötä viivästyi.

Arkisto kasvoi voimakkaasti, kun käräjäoikeuksien asiakirjat siirrettiin vuonna 2010 Maanmittauslaitokseen. Siitä kertyi noin 5 hyllykilometriä. Maanmittausarkistoa oli ennestään noin 10 hyllykilometriä. Käräjäoikeuksista siirrettiin vain oikeuksien perustamisvuoden 1993 jälkeen syntynyt aineisto. Sitä vanhemmat siirrettiin tässä yhteydessä maakunta-arkistoihin.

”Maanmittauslaitoksessa
ei juurikaan esiinny
vastakkainasetteluja vaan
paremminkin vallitsevia
ovat yhteiset intressit.”

Tietopalveluasiantuntija Virpi Huuonen ja arkistosihteri Kari Koskelo neuvottelevat Karin kanssa arkistotilauksen ongelmasta, kun tilattua aineistoa ei löydykään hyllystä. Tällä kertaa syy oli arkistosiiro maakunta-arkistoon, mitä ei ollut tallennettu aikoinaan sähköiseen erikoisluetteloon eli ELUun, joka on sähköisen arkiston perusta.

Arkistosihteri Silja-Maria Jukkala skannaa muoville piirrettyä tietoimituskarttaa A0-läpisyöttökannerilla, jonka nopeus on suurempi kuin tasoskannerilla, ja laitteella päästäänkin jopa 50 karttaa/tunti-skannausnopeuteen – tietenkin aineiston laatu ja kokovaihtelu vaikuttavat huomattavasti skannausnopeuteen.

A0-tasoskannerilla skannataan erilliset tasokartat ja rullakartat, jotka ovat monesti niin huonokuntoisia, että läpisyöttökannerin käyttö ei ole mahdollista. Tasoskannerilla skannataan värikuvat aina 300 ppi:n tarkkuudella ja pelkkä kuvan skannaus kestää noin 10 sekuntia, lisäksi aikaa kuluu myös kuvan rajaamiseen ja tiedoston nimeämiseen. Skannerilla päästään käytännössä noin 35 A0-kartan skannausnopeuteen tunnissa. A1- tai pienempiä karttoja voi skannata yhdellä kertaa useampiakin, kuten kuvassa arkistosihteri Elina Yli-Luukko tekee.

Maanmittauslaitoksen arkisto on siis back-office-organisaatio, jossa ei ole suoraa ulkoista asiakaspalvelua. Asiakkaat hoitavat tilaukset joko puhelimella, sähköpostilla tai Maanmittauslaitoksen palvelupisteissä, jotka sitten tilaavat skannausta tarvitsevat asiakirjat tai kartat arkistosta.

Sähköisiin palveluihin siirryttiin Karin mielestä ehkä liian nopeasti organisaatiomuutoksessa 2014. ”Käräjäoikeuksien arkiston siirto sotki suunnitelmat jo aiemmin. Arkistotarategiassa oli suunniteltu, että vuoteen 2015 mennessä olisi skannattu maanmittausaineistoista sen verran, että 80 % päivittäisestä työstä voitaisiin tutkia sähköisessä muodossa olevasta aineistosta. Kirjaamisasioista tuli niin paljon tilauksia, että digitointituotanto hidastui vuosina 2010–2013, kunnes siirryttiin kirjaamisjärjestelmässä sähköisen tuotantojärjestelmän eli KIRREN käyttöön. Tämän jälkeen päästiin panostamaan suunnitelmallisen arkiston tuotantoon MML2 eli sen arkistokokonaisuuden osalta, mikä oli syntynyt vuosien 1998–2004 välillä JAKO-kii-tuotantovälineellä. MML2 saatiin valmiiksi 2016 keväällä, jonka jälkeen suunnitelmallinen tuotanto on kohdistunut vanhimman arkistoaineiston erillisiin toimituskarttoihin ja osin yleistietoimitusten asiakirjoihin.”

”MML2-arkiston valmistuttua kiinteistöarkistossa on nyt jatkumo vuodesta 1998 lähtien, kun vuonna 2005 aloitettu MML3-arkisto on kokonaan digitaalinen ja karttuu digitaalisena.

Vanhimman arkiston täydellinen digitointi originaaliaineistosta on satojen henkilötyövuosien työ, mitä tuskin koskaan toteuttamaan. Liekö myös osaamisen kasvu tai sukupolvien muutos vaikuttanut siihen, että tilausmäärät arkistoaineistojen digitointiin ovat moninkertaistuneet alkuvuosiin nähden niin, että tilausmäärien kasvu hidastaa taas osaltaan suunnitelmallisen tuotannon toteutumista.”

Originaaliaineistojen skannausta ja arkistointia tehdään Jyväskylässä sekä tilausperusteisesti, että suunnitelman mukaisesti 17 henkilön resurssin ja lisäksi skannattujen aineistojen arkistointia tehdään 6 muulla paikkakunnalla.

Nykyisessä kirjaamisenmenetelyssä aineisto syntyy jo valmiiksi digitaalisena siellä, missä päätökset tehdään joko kyseisessä työpisteessä tai hakemusasiakirjojen osalta keskitetysti skannattuna.

Maanmittaustoimitusten kartat ja asiakirjat on tuotettu ja arkistoitu digitaalisina jo vuodesta 2009 lähtien eli sittemmin KIRREN käyttöönoton jälkeen ei paperiarkisto ole enää kasvanut.

Paperimuotoisista kirjaamisasioista digitoidaan hakemus, päätös ja liiteasiakirjat. Maanmittaustoimituksista skannataan sisällysluettelo, pöytäkirja, toimituskartta sekä lohkomis- tai jakokirja sekä rajamerkiluettelot. Näillä selvää yleensä tarpeellinen tieto niin asiakaspalvelussa ulkoiselle asiakkaalle kuin erilaisessa virkakäytössäkin.

Nykyisellään sähköisen arkiston MML:n ulkopuolisia käyttäjiä ovat Kiinteistötietopalvelun käyttäjät (ne, joilla on oikeus), joista suurin ryhmä ovat KTJ-kunta-asiakkaat ja muut valtion viranomaiset kuten Oikeuslaitos. Sähköisen arkiston käyttö tulee laajenemaan

MML:n 2SASI-projektin ja arkiston aineistojen latauspalvelun myötä. Tavoitteena on saada palvelut käyttöön tulevan talven aikana. 2SASIn toteutuksessa kiinteistöjen omistajat pääsevät kiinni arkistoituihin omien kiinteistöjen asiakirjoihin ja karttoihin ja tietopalvelun rajapintasovellus tulee jakamaan aineistoja laajemmin, kun julkiset asiakirjat tulevat vapaammin käyttöön. Arkistoaineistojen henkilötietoja sisältävät ja salassa pidettävät asiakirja-aineistot eivät aukea kuin rajoitetulle käyttäjäjoukolle tietopalvelun rajapinta-sovelluksen kautta.

Erillisasiana Kari toteaa, että ruotsinkieli ei näissä hommissa ole mitään pakkoruotsia vaan välttämättömyys. "Vanhojen asiakirjojen tulkintaosaaminen on katoava luonnonvara. Ja onhan Suomi kaksikielinen maa: edelleenkin tulee myös ruotsinkielisiä asiakirjoja."

AY-TOIMINTA VS. MAANMITTAUSLAITOS

Palataan hetkeksi vielä ammattiyhdistysasioihin. Kari arvioi, ettei laitoksessa juurikaan esiinny vastakkainasetteluja vaan paremminkin vallitsevia ovat yhteiset intressit. Lakotkin ovat olleet ääriharvinaisia. Muisteltiin vuoden 1986 virkamieslakkoa, johon Kari sanoo joutuneensa ensimmäiseksi tullessaan koulun penkiltä töihin. Oli kysymys palkkojen jälkeensä jääneisyydestä ja niihin tulikin selvä korotus. Kysymys oli muusta kuin 2000-luvun loppupuolella tehdyistä kalliista palkkaratkaisuista, joiden hyöty sulii hinnankorotuksiin. Sitä Kari, ammattiyhdistysaktiivi, kritisoi jo tuolloin ja se onkin osoittanut millainen loppu ahneudella on. Laitoksen positiivinen puoli on ollut ennakoivuus, niinpä mihinkään dramaattiseen väenvähennyksiin ei ole tarvinnut ryhtyä. Palkkausjärjestelmän meneillään olevaa muutosta Kari jonkin verran kritisoi: "Olisi voitu soveltaa nykyistä järjestelmää paremmin, jolloin ei ehkä olisi ollut tarvetta radikaaleihin muutoksiin ja järjestelmän vaihtoon."

MAANMITTAUSPÄIVÄT HAKEVAT SUUNTA

Kari on toiminut Maanmittauspäivien neuvottelukunnassa 6 vuotta ja niistä pari viimeistä vuotta puheenjohtajana.

– Miltä näyttää päivien tulevaisuus?

"Päivien tulevaisuus askarruttaa: pyritäänkö syventämään ammatillista koulutusta ja verkostoitumismahdollisuuksia vaiko vähentämään virallista ohjelmaa ja lisäämään sosiaalista osuutta. Silloin osallistumiseen ei enää käytettäisi työpäiviä."

Neuvottelukunnan tehtävänä on löytää järjestäjät, toimia tiedonsiirtäjänä ja varmistaa, että tulevien päivien järjestelyt vastaavat odotuksia. "Seuraava neuvottelukunnan tehtävä on selvittää järjestöjen kanssa jatketaanko vuosittaisia Maanmittauspäiviä vai harvennetaanko, ja millaiseksi päiviä luonteeltaan kehitetään."

Vuonna 2017 Maanmittauspäivät pidetään poikkeukselliseen ajankohtaan touko-kesäkuun vaihteessa, mutta siihen on selityksenä yhteistyö FIGin Working Weekin kanssa. Yhteistyöllä toivotaan suurempaa osallistujajoukkoa molempiin tapahtumiin ja se on mainio tilaisuus itse kullekin solmia uusia kontakteja alan toimijoihin. Monipuoliset luennot ja näyttely antavat ajankohtaista tietoa ja kertovat muutoksesta alallamme.

Maanmittauslaitoksen arkistossa on 15 hyllykilometriä asiakirjoja. Maanmittausasiakirjoja noutamassa ja palauttamassa arkistosiihteri Ossi Lohikainen.

"Seuraava neuvottelukunnan tehtävä on selvittää järjestöjen kanssa, jatketaanko vuosittaisia Maanmittauspäiviä vai harvennetaanko, ja millaiseksi päiviä luonteeltaan kehitetään."

